

Sunday Chabura

בדיקת חמץ

**אם כבר כיבד וניקה את
ביתו**

מראה מקומות

א) ירושלמי פסחים ב: מובא שאפילו בחצירות שאכלו לחמי תודה, וממילא כבר בדקם כדי שלא להשאיר נותר, מ"מ בדקו עוד משום בדיקת חמץ. והטעם שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה.

ולפ"ז אפילו אם כבר ניקה את ביתו מ"מ חייב לבדוק עוד משום תקנה הנ"ל. מיהו משום זה סגי אם בודק במקום אחד. וא"צ לבדוק כל ביתו

ב) כך מבואר בתרומת הדשן סימן קל"ג שכתב שמשום תקנה הנ"ל סגי בבדיקת חדר אחד. אלא שהביא שיש עוד טעם לבדוק עוד. והוא משום שאף שעשה ניקוי וכיבוד, מ"מ כיון שלא בדק לאור הנר, יש חשש שנשאר חמץ בחורין ובסדקים. ומשו"ה צריך לבדוק כל ביתו עוד פעם

ג) שו"ע או"ח סימן תל"ג סעיף י"א פסק שמי שכיבד חדרו ביי"ג אע"פ שכיון לבדוק מ"מ צריך לבדוק עוד בליל י"ד ובמג"א שם ס"ק כ' כתב שאם בדק אכסדרה לאור החמה אז שוב א"צ לבדוק (חוץ מחדר אחד מטעם שלא לחלק...)

ד) משנה ברורה שם ס"ק מ"ד ומ"ה.... פסק שצריך לבדוק שנית שעה"צ אות נ"ו מפקפק על סברת התרומת הדשן. דמהיכי תיתי שכדי לקיים "שלא לחלק" סגי בבדיקת חדר אחד. הא אפשר שלעולם צריך לבדוק כל חדר וחדר משום גזירה זו

ה) שערי תשובה/מהרי"ש (מובא בקיצור בשערי תשובה) שאם כבר ניקה וכיבד היטב באופן שברור שאין שם חמץ שוב א"צ לבדוק

ה) דעת תורה סימן תל"ג סעיף ב' בשם דעת קדושים כתב שבאופן הנ"ל חשוב כמקום שאין מכניסין בו חמץ

אלא שלפי הנ"ל קשה האיך מברכין על בדיקת חמץ אם כבר אין עליו חיוב בדיקה

ו) עיין משנ"ב תל"ב ס"ק י"ב בענין הנחת י' פתיתין של חמץ ובשעה"צ שם ס"ק י"ב שהביא העמק שאילה שפסק שלפי מנהגינו שמכדבדין הבית היטב, נמצא שיש חיוב מדינא להניח הפתיתין

ז) ערוך השולחן שם ס"ק י"ג כתב שכיון שעיקר תקנתם הוא לבדוק בליל י"ד ממילא עדיין חייב לבדוק בליל י"ד בברכה

וידוע שהרב אהרן קוטלר זצ"ל היה נוהג לשאול לבני ביתו על כל חדר וארון האם כבר ניקו. ואם אמרו שניקו אז לא בדקו. ולפ"ז נמצא שהחיוב בליל י"ד הוא לאִשר שבאמת קיים בדיקה בכל מקום. או ע"י בדיקה או שידע שכבר בדקו

לפירוש רש"י דפירש [שלם בשעת ביעורו בשש] [בשעת ביעורו היינו צו' ומו' ואלין השבתו בכל דבר] בשעה תמימה מודה שמעטו בכל דבר וה"ל שמואל מפוליאח אמר שמעתי על ר"י בר' אברהם שהיה רגיל להשהות פרוסה אחת מלשורפה עד תחלת שעה ז' (ב) כדי לקיים ביעור [למך ממנו. מ"י] כדפי' [ר"ת] דפי' [דשלם] בשעת ביעורו נתחלת [שש] [שזע] ופליאה היא (ב) דמפני (ארספה) * [גרסה] לביעור שאינה אלא מדרבנן היה קומך [שמעיהם היו תלין לפניה ברכה על השעות לעמוד בספק תשמימו מתחלת שזע: וכן בתשובת קולן:]

תקדו [שם] חמצו ש"ל נכרי עושה לו מחיצה. וספק ראצ"ה הדיכא דמונת פתח של י"ג עם פתוח כשרים לרין לעשות הכירא דלא דליה אינשי מיניה: [משמסר מפתחות. ע"י פ' ח"ה:]

[דף ע"ב] צריך שיבטל בו. כדפרש"י וראצ"ה קבל מר"י הלוי לרין לומר ליטול ולהוי הפקר כעפרא דארעא ולה"ג ורש"י לא הועיל הפקר וכן נהג רבינו יואל הלוי ובתשובת רש"י כתב שמד בו. מ"י:]

תקלה [שם] וצריך שיבטל בו. רש"י פירש בתשובה שמד גלילה יטול (ב) ויש נוהגין לנטל ממחרת נתחלת שש בשעת שרפה ואמר ראצ"ה דשניהם כאלה טופסין (ב) וכן בספר המלות בשם ר"י ור' יהודה שמהנהג כבר הוא לנטל אף בשעת הביעור (ב) לפי שרגילין לחזור ולקנות מתן לומר וחוזר וזוכה צו ואין בכלל הביטול דלילה: [דף ע"א] העושה ביתו אוצר תוך ל' יום צריך לבער. (ב) וכמו ראצ"ה

דאפי' הוא ביתו של נכרי ויולא הישראל ממנו אפי' שהנכרי יתן לחובו את חמלו נפקת המלוה מוטלת על הישראל לעסוק ולבער וכנענר כשיואל והנ"מ נמפרש ויולא ממנו כשיירא אבל אם נכנס הישראל ממנו נצית אחר בעיר הזאת או נחתרת שיבדוק ויבער שמה תו לא נצי למינדק הכא: אטריגין בירושלמי (ה' ב) בתי נכסיות ובתי מדרשות מהו שיהיו לריבין דיקה מה לריכה לזה מפני שמביאין שם מתן בשבתות ובלאשי חדשים ותהא פשיטא לן (הה) הכין לריכה ליה מפני שאמרו אורה מרובה (ב) מהו שיהא לרין לבודקו מתחלה יומא לאור הנר ומסיק שלא לחלק בין ביעור לביעור (ב) לרין לבודק גלילה לא (ב) וגם אם כבדו וטאטאו את הבית מקודם לכן אפי' הכי לרין לחזור ולבודק שנה לחלק בין דיקה לדיקה וי"פ לרין והכי איתא בירושלמי בריש פסחים (ע) רב מני בעי תליות שצירושלים שאוכלין שם הלוח תודה ורקיקו מיר מהו לריכות דיקה ופרין והלא כבר דקו מן הנותר ומשני שלא לחלק בין ביעור לביעור (ב) סימיה בתלמוד שלנו (ד' ט) יש אכסדרה לאורה נדקת:

בתוב בתשובת הגאונים מאן דדיק לא ליטעני עד דלי לדיקומיה (ב) ואי משמעו לרין למיחד ולבין וכן אמר לדוניו הגאון וכן הפירוש כשמענר מתן ככר ראשון כשמואל (ב) מצד בין ביעור מתן (ב) ולרין לכד את הבית קודם דיקה (א) דלמרינן פרק דם הנדה (ג' דף טו) מפני מה אמרו שרן שמענו מטמא למפרע עד שיאמר נדקתי את המני הזה ולא היה צו שרן או עד שעת

בגדי ישע

לא נכנס נראה שהוא משום דאפי' דל' יום קודם הפסח חל עליו חובת הביעור אין חובת הביעור חל עליו אלא לענין שוקוק לבער אבל לא לענין שוקוק לבער בית זה הלכך כל שהוא נכנס לבית אחר ה"ה מקיים מצות ביעור דיו ואם אינו נכנס בבית אחר צריך לבער בית זה כדי לצאת י"ח ביעור שחלה עליו עכ"ל: (בה) הכין צריכה ליה מפני שאורן פרוכה. כצ"ל. וכן הוא בירושלמי ובמ"י: (בו) מהו שיהא צריך לבודקו מתחלה ביום לאור הנר. ר"ל אם עבר ולא בדקו בלילה שצריך שיבדוק ביום וזה פשיטא ליה שאם עבר ודקס ביום בלא אור הנר דביועבד הוי בדיקה דהא השי"ס שלנו מכשר אכסדרה שאורה רב לבודק ביום אפי' לכתחלה בלא אור הנר אלא מבעיא ליה כשבדוק ביום אי מחויב לכתחלה לבודק לאור הנר או לא ומסיק דלא לחלוק בין ביעור לביעור עכ"ל וצריך לבודק לאור הנר אם שכח ועבר דלא בדק בלילה יבדוק ביום לאור הנר: (כו) וצריך לבודק בלילה. כצ"ל. וכן הוא במ"י ומלתא באנפי נפשא היא ואינו מדברי הירושלמי ובא להשמיענו אפי' אדם בטל ולא חיישין ביה דלמא יפשה ולא יבדוק למחר אפי' צריך לבודק בלילה כדי שלא לחלק בין בדיקה לבריקה מאחר דאדם אחר מחויב לבודק כשיש רב נחמן בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם וכ"כ רבינו יוחנן בחלק א' נתיב ה' ע"ש א"נ בא להשמיענו פסק הלכה דצריך לבודק בלילה דוקא לאור הנר ולא בעי למעוטי דלא ימתין עד יום י"ד דהוה פשיטא דאסור שמא ישכח ולא יבדוק אלא בא למעוטי דלא יקדים לבודק ביום י"ג לאור הנר. וע"ל ברי"ן דף רכ"ז ע"ב שכתב שאיכא מ"ד שאם בא להקדים ולבודק ביום י"ג לאור הנר שרשאי וע"ש שסתר דבריו. וזהו שכתב הספר אח"כ וגם אם כבדו כו' הכל הוא המשך דין זה ואמר דצריך דוקא לבודק בלילה וגם אם כבר עשה כן שכיבד וטאטא את הבית היתב אפי' צריך לחזור ולבודק מן הטעם שלא לחלק בין בדיקה לבריקה ר"ל שאם היה יוצא בכך או היינו מחלקים בין בדיקה לבריקה דלפעמים היה חייב לבודק בליל י"ד כגון שלא בדק ביום י"ג ולפעמים היה פטור: (כח) מהו בתלמוד שלנו יש אכסדרה בו. עד הנה הוא המשך סברת הירושלמי דלא לחלוק בין בדיקה לבריקה בשום אופן ואחר שהפסיק הענין קאי ארלעיל ואומר דמיהו בש"ס שלנו משמע במקום שאורה מרובה איצ לבודקה ביום לאור הנר אבל רבי יוחנן בספר אדם וזהו חלק א' מנתיב ה' כתב דיש חילוק בין אכסדרה לשאר מקומות שאורן מרובה דבית אחר אפי' שיש בו אור הרבה צריך לבודק לאור הנר וכתב חילוק זה כי היכי דלא תקשי ש"ס שלנו והירושלמי אהרדי וע"י כב"י סי' תל"ג מ"ש אדברי ר"י ונלע"ד דלא דק כי הוא ראה דברי רבי יוחנן בנתיב ה' דף ל"ט סוף ע"ג ח"ל ויבדוק לאור הנר ואפי' ביום ואפי' בבית שיש בה אורה זולתי אכסדרה שאורה גדול שאם שכח ולא בדק בלילה יכול לבודק בו ביום בלא נר עכ"ל אבל בדף ל"ח ע"ג כתב בהדיא מקום מוצא הדין ח"ל ולא יבדוק לאור החמה אכסדרה גדולה אורה ברק לאור היום זה פשוט בפסחים ומיירי ששכח ולא בדק בלילה שלא יבדוק למחר לאור היום אלא לאור הנר זולתי אכסדרה שאורה רב שאם שכח ולא בדק בלילה בודק לאור היום והכי איתא בירושל' שאפי' ביום צריך נר אפי' בבית שיש בה אורה אם שכח ולא בדק זולתי באכסדרה כמו שכתבתי עכ"ל: (כט) ואי משמעו צריך למיחד ולבין. והרא"ש כתב דוקא בין תחלת ברכה לבריקה הוי הפסק וחזר אבל אח"כ אין חזר כו': ובספר פירוש יש בשפיער. כצ"ל: (ל) מברך על ביעור הפין. אמנם רוב הגאונים כתבו לברך מתחלה לברוק ואף אם לא ימצא. אגודה: (לא) דאמרי' פרק דם הנדה. דף כ"ו:

הדושי אנשי שם

וגל"ק דלאו למידק נקט אפי' אלא דממנה דלא סימא כי טעון שריפה דוקא בערב י"ט שנאמר אך ביום הראשון תשמימו וכו' עקינא דהייט שריפה אכל מנאן ואלין הכי כבר עבר עליו ואין לו תקנה לה"ק ע"כ אפי' נעטי' לאמר שש איט עלו ועשאו כסמנו כאלו הוא נכשמו (מהר"ם): [א] אמר רוב הגאונים כתבו לברך ואף אם לא ימצא. אגודה (מהר"ם):

קובץ מפרשים

(א) דמפני שריפה דביעור. נ"ב במדרכי ישן הגויסא מפני ברכה דביעור וע"י פירושו במהרי"ק שורש קע"ד ענף ד' (מעשה אילפס): (ב) מהו בתלמוד שלנו. נ"ב היינו דבזה מחולק הירושלמי עם ש"ס דילן ובוה נתייבב הא דאמרו בירושלמי שם אפילו בית שיש בו אורה וכו' משום דאין לחלק בין ביעור לביעור וע"י כב"י סימן תל"ג וע"י בריים שם והש"ך ד"ה לא הקשה משי"ס דילן וליק כמ"ש וע"ש עוד בדי"ה בתי נכסיות וגם שם דבריו אינם מוכרחים (מעשה אילפס):

בשר בחלב¹⁴ אע"ג דאמרינן בכלי מתכת חם מקצתו חם כולו, לא אמרינן דהולך בליעותא בכולו¹⁵, וכן כתב בשערי דורא¹⁶. וקבלתי דהכי נוהגין בבשר וחלב לקולא או לשאר אסורים, ודלא כגאונים המחמירים. ובסמ"ג במצות חמץ¹⁷ כתב עוד דבכל איטורים שבתורה חרץ מבקדשים בשל במקצת כלי אין צריך הגעלה, אלא במקום בליעותא, ומייתי תלמודא בהדיא הכי, ואכלי נחושת קאי¹⁸ שאותם היו מגעילים לקדשים ושריין בשאר איטורים.

וא"ת דאין ראייה מזה דאיכא למימר דהיינו טעמא דמהני בכלי נחושת הגעלה במקום בליעותא, משום דאמרינן כבולעו כך פולטו, דהתם בלע ע"י חם, ובקדשים גזירת הכתוב הוא דלא מהני, ובנ"ד ליכא למימר הכי דאי בלע הציור שוב אינו פולט דכלי חרס הוא. הא ליתא דבתשובת מור"ם במרדכי פ' גיד הנשה¹⁹, מוכח בהדיא דר"י סבר הא דאיתא תלמודא פ' דם חטאת דמס' זבחים (צו, ב) דדווקא קדשים בשל במקצת כלי טעון הגעלה בכל הכלי, ולא בשאר איטורים ואין הטעם משום כבולעו כך פולטו, אלא משום דמעיקרא לא בלעי בכל הכלי²⁰, וצ"ע²¹ בתוס' פרק דם חטאת²².

לב, נראה דלא סמכין עליה. דהתם פ' כיצד צולין⁸ מפרש בשם ר"ת דההיא שינויא שאני לב' דשיע דחויא בעלמא הוא, ואינו נשאר במסקנא כן, וכן המנהג באלו ארצות ולא כראבי"ה.

אמנם אם הציור רק על הבית יד או למעלה על הכסוי מבחור, כולי האי לא מחמרינן כיון דלית' למיחש כלל שנשתמש שם בשריית פתיתים. וכן ראיתי ורכבתא דמורים הלכה למעשה, דראבי"ה⁹ במרדכי פ' כל שעה¹⁰ מצריך הגעלה לכלי כסף משום דלפעמים מרתיחים בהן יין ובשמים בחמץ¹¹. וא"כ אי סבירא לן דכלי מתכת אם חם מקצתה חם כולה מוליך נמי בליעותא בכולו לא הוי מהני מה שלא נשתמש שם מבחור, מ"מ בלע צד שבחורץ ע"י הרתחה שמבפנים¹². דבהגה"ה במיימוני בסוף הלכות פסח¹³ כתב נמי הני דברי ראבי"ה, ומסיק דאם ברור לנו שלא נשתמש בו בחמץ סגי בהדחה. והכי נראה לנו דברור לו שכלי כסף חשובים כאלו שהן משוקדים ומצויירים לא שכיחי כלל שמרתיחין בהן אצל האש. ואת"ל איכא למיחש שאירע כך או שמא הרתיחו בכלי אחר ועירו מאותו כלי הרתחה לתוך כלי כסף, וקי"ל עירו ככלי ראשון לחומרא. מ"מ אין להחמיר דבסמ"ג כתב במצות

סימן קלג

ולכדוק. אלמא דכתיב לחד לא סגי. ואע"ג דמסיק התם משום שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, ואיכא למימר דהיכא דעביד בדיקה כ"ש באור י"ד די בכך אחר הכיבוד, דמהשתא לא תחלוך בין בדיקה לבדיקה. מ"מ כתב נמי התם טעם אחר דכיבוד לחד לא סגי, משום דילמא מישתכח בגומא. וא"כ במה יצאו החדרים מחובת בדיקה. ואף כי אין להקל במצוה זו דאחמור בה דרבנן טובא, וצריך לכדוק בדיקה גמורה לחורין ולסדקין בכל חדרי הבית שמכניסים בהן חמץ³.

שאלה: הרכה בני אדם נוהגים לטאטא ולכבד כל חדרי ביתם ב' או ג' ימים קודם י"ד. ובאור י"ד מניחים להם ג' או ד' פתיתין במקצת חדרים. וכשבדקים ומוציאים אילו הפתיתים שהניחו להם בני ביתם מפסיקים שוב לכרוך, שפיר דמי או לאו.

תשובה: יראה דמילתא דפשיטא הוא דלא יאות אינון עבדי¹. דבגמרא² פ"ק דפסחים כתב בהדיא דאם כבדו וטאטאו הבית קודם לכן אפ"ה צריך לחזור

סימן קלד

שאלה: הא דנמצא כתוב בשם מהר"ם¹ שצריך לומר בגומא הביטול כל חמירא וחמיעא משום דחמירא תרגום דשאור וחמיעא תרגום רחמץ. צריך לנהוג הכי או לאו.

8. עד, ב תור"ה שאני. 9. ח"ב סי' תס"ד (מק"ג עמ' 82). 10. סי' תקע"ד. 11. לפנינו בראבי"ה "אצל האש", וכ"ה במרדכי ואסופות [ע"י הער' מק"ג שם]. 12. להמכואר בראבי"ה "אצל האש" י"ל פשוט. וע"י היטב בתשו' הר"י מגא"ש (סי' קפ"ד) ומש"כ שם בהער'. 13. הלכי הגעלה. 14. לארין קמ"א. 15. ע"י תשו' הר"י מגא"ש (סי' קפ"ד) ומש"כ שם בהער'. 16. סי' פ"ה. 17. לארין ע"ח. 18. ע"י היטב ש"ך (י"ד סי' ס"ח סקל"ג). 19. חולין סי' תרע"ט — [וע"י מב"ב ד"פ סי' תר"א]. 20. ע"י היטב ש"ך (י"ד סי' קכ"א סק"ז) באריכות, ודו"ק. וע"י היטב הג' רע"א שם. [וע"י תשו' חת"ס י"ד סי' ק"י ק"יא ותשו' רע"א סי' מט]. 21. ע"י מג"א (ארי"ח סי' תנ"א סק"ג) ומחצה"ש שם, וע"י גר"א שם (לסכ"ו). 22. צה, ב ד"ה עירה.

סי' קלג: 1. שו"ע (סי' תל"ג ס"א) ומג"א (סק"כ). 2. צ"ל במרדכי — סי' תקל"ה בשם הירושלמי. 3. עצם מנהג זה להניח פרוורים מוכא בתמים דעים (סי' כ"ט), ובמהרי"ל החדשות (סי' מ"ח) הביא סמך לזה, וע"י מהרי"ל הלכ' בדיקת חמץ (עמ' ז, א) וכ"ה במהרי"ו (סי' קצ"ג) ופסקה רמ"א (סי' תל"ב ס"כ) בשם מהרי"ו ברין, ע"ש בנו"כ.

טז והני טיילי בתתם אע"ג שנתמטו בו חמץ, מכל מקום שמה יאכלוהו, וספיקי טובא [איכא*] כמו שכתוב ספיקי ו': יז מבטלו ב"בו. לרש"י [פסחים ג, ב ד"ה מרין ור"ן [שם ט, ב ד"ה אמר] הניטול דרבנן, דכיון שיש עליו גובה שלשה טפחים הוא ליה כמנוער. ולסמ"ק [סוף סימן טז] הניטול דאורייתא, וכן משמע במגיד משנה [תמן ומנה ג, ד, עין כנ"י סוף סימן תל"ח. וא"כ אם לא ניטלו עד אחר זמן איסורו חייב לפסק הגל ולנער, כיון שאינו נרשמו לנטול, אבל אם נפל עליו גל גדול שאין בידו לפקטו והוא אבוד ממנו ומכל אדם, מותר, דלא קרינן בו שלך. וכתב שלטי גבורים [שם אות ב] הואיל ולא עבר עליו בכל יראה מותר אפילו באכילה אחר הפסח, ואין לחוש בו להערמה הואיל ונפל עליו מפולת, ע"כ. ולר"ך עיין [ב"ח ד"ה ומ"ש ואם (הראשון)]. והרשב"א בתשובה [מ"ח] סימן ע' כתב שהירושלמי הלכה כן חמץ שנפלה עליו מותר אחר הפסח, אלא שר"ב הא

מז והני טיילי בתתם אע"ג שנתמטו בו חמץ, מכל מקום שמה יאכלוהו, וספיקי טובא [איכא*] כמו שכתוב ספיקי ו': יז מבטלו ב"בו. לרש"י [פסחים ג, ב ד"ה מרין ור"ן [שם ט, ב ד"ה אמר] הניטול דרבנן, דכיון שיש עליו גובה שלשה טפחים הוא ליה כמנוער. ולסמ"ק [סוף סימן טז] הניטול דאורייתא, וכן משמע במגיד משנה [תמן ומנה ג, ד, עין כנ"י סוף סימן תל"ח. וא"כ אם לא ניטלו עד אחר זמן איסורו חייב לפסק הגל ולנער, כיון שאינו נרשמו לנטול, אבל אם נפל עליו גל גדול שאין בידו לפקטו והוא אבוד ממנו ומכל אדם, מותר, דלא קרינן בו שלך. וכתב שלטי גבורים [שם אות ב] הואיל ולא עבר עליו בכל יראה מותר אפילו באכילה אחר הפסח, ואין לחוש בו להערמה הואיל ונפל עליו מפולת, ע"כ. ולר"ך עיין [ב"ח ד"ה ומ"ש ואם (הראשון)]. והרשב"א בתשובה [מ"ח] סימן ע' כתב שהירושלמי הלכה כן חמץ שנפלה עליו מותר אחר הפסח, אלא שר"ב הא

מז והני טיילי בתתם אע"ג שנתמטו בו חמץ, מכל מקום שמה יאכלוהו, וספיקי טובא [איכא*] כמו שכתוב ספיקי ו': יז מבטלו ב"בו. לרש"י [פסחים ג, ב ד"ה מרין ור"ן [שם ט, ב ד"ה אמר] הניטול דרבנן, דכיון שיש עליו גובה שלשה טפחים הוא ליה כמנוער. ולסמ"ק [סוף סימן טז] הניטול דאורייתא, וכן משמע במגיד משנה [תמן ומנה ג, ד, עין כנ"י סוף סימן תל"ח. וא"כ אם לא ניטלו עד אחר זמן איסורו חייב לפסק הגל ולנער, כיון שאינו נרשמו לנטול, אבל אם נפל עליו גל גדול שאין בידו לפקטו והוא אבוד ממנו ומכל אדם, מותר, דלא קרינן בו שלך. וכתב שלטי גבורים [שם אות ב] הואיל ולא עבר עליו בכל יראה מותר אפילו באכילה אחר הפסח, ואין לחוש בו להערמה הואיל ונפל עליו מפולת, ע"כ. ולר"ך עיין [ב"ח ד"ה ומ"ש ואם (הראשון)]. והרשב"א בתשובה [מ"ח] סימן ע' כתב שהירושלמי הלכה כן חמץ שנפלה עליו מותר אחר הפסח, אלא שר"ב הא

מז והני טיילי בתתם אע"ג שנתמטו בו חמץ, מכל מקום שמה יאכלוהו, וספיקי טובא [איכא*] כמו שכתוב ספיקי ו': יז מבטלו ב"בו. לרש"י [פסחים ג, ב ד"ה מרין ור"ן [שם ט, ב ד"ה אמר] הניטול דרבנן, דכיון שיש עליו גובה שלשה טפחים הוא ליה כמנוער. ולסמ"ק [סוף סימן טז] הניטול דאורייתא, וכן משמע במגיד משנה [תמן ומנה ג, ד, עין כנ"י סוף סימן תל"ח. וא"כ אם לא ניטלו עד אחר זמן איסורו חייב לפסק הגל ולנער, כיון שאינו נרשמו לנטול, אבל אם נפל עליו גל גדול שאין בידו לפקטו והוא אבוד ממנו ומכל אדם, מותר, דלא קרינן בו שלך. וכתב שלטי גבורים [שם אות ב] הואיל ולא עבר עליו בכל יראה מותר אפילו באכילה אחר הפסח, ואין לחוש בו להערמה הואיל ונפל עליו מפולת, ע"כ. ולר"ך עיין [ב"ח ד"ה ומ"ש ואם (הראשון)]. והרשב"א בתשובה [מ"ח] סימן ע' כתב שהירושלמי הלכה כן חמץ שנפלה עליו מותר אחר הפסח, אלא שר"ב הא

ז"ל אסר. וכן כתב הכסף משנה [תמן ומנה, סוף פרק ג'. ועיין סימן תל"ו סוף סעיף א' [וסי"ק ט], וסימן תמ"ח סעיף ה': יח מרתח. ודוקא מרתח שמתחפק ממנו לנודק סעודה, שאין קבע לשמיה, וכמו שכתוב סעיף ג': יט צו יקרה. משמע דלריחים נדיקה כדון, דהיינו כליל ארבעה חדרו, ויש נהגין לנדוק אחר"כ רק מקצת חדרים, ולא יאות עבדי. ואע"ג דנמדכי [פסחים רמז תקלח] מסיק העטעם דלא מהני נדיקה כיום שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה, וא"כ איכא למימר דהיכא

ז"ל אסר. וכן כתב הכסף משנה [תמן ומנה, סוף פרק ג'. ועיין סימן תל"ו סוף סעיף א' [וסי"ק ט], וסימן תמ"ח סעיף ה': יח מרתח. ודוקא מרתח שמתחפק ממנו לנודק סעודה, שאין קבע לשמיה, וכמו שכתוב סעיף ג': יט צו יקרה. משמע דלריחים נדיקה כדון, דהיינו כליל ארבעה חדרו, ויש נהגין לנדוק אחר"כ רק מקצת חדרים, ולא יאות עבדי. ואע"ג דנמדכי [פסחים רמז תקלח] מסיק העטעם דלא מהני נדיקה כיום שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה, וא"כ איכא למימר דהיכא

ז"ל אסר. וכן כתב הכסף משנה [תמן ומנה, סוף פרק ג'. ועיין סימן תל"ו סוף סעיף א' [וסי"ק ט], וסימן תמ"ח סעיף ה': יח מרתח. ודוקא מרתח שמתחפק ממנו לנודק סעודה, שאין קבע לשמיה, וכמו שכתוב סעיף ג': יט צו יקרה. משמע דלריחים נדיקה כדון, דהיינו כליל ארבעה חדרו, ויש נהגין לנדוק אחר"כ רק מקצת חדרים, ולא יאות עבדי. ואע"ג דנמדכי [פסחים רמז תקלח] מסיק העטעם דלא מהני נדיקה כיום שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה, וא"כ איכא למימר דהיכא

ז"ל אסר. וכן כתב הכסף משנה [תמן ומנה, סוף פרק ג'. ועיין סימן תל"ו סוף סעיף א' [וסי"ק ט], וסימן תמ"ח סעיף ה': יח מרתח. ודוקא מרתח שמתחפק ממנו לנודק סעודה, שאין קבע לשמיה, וכמו שכתוב סעיף ג': יט צו יקרה. משמע דלריחים נדיקה כדון, דהיינו כליל ארבעה חדרו, ויש נהגין לנדוק אחר"כ רק מקצת חדרים, ולא יאות עבדי. ואע"ג דנמדכי [פסחים רמז תקלח] מסיק העטעם דלא מהני נדיקה כיום שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה, וא"כ איכא למימר דהיכא

דעבד נדיקה כל שהוא באור ארבעה עשר סגי אחר הכיבוד. מכל מקום הרי כתב [שם רמז תקלח] עוד טעם אחר משום שמה יתכח נגומא, וא"כ כמה יאלו התדרים מחובת הנדיקה, לכן נר"ך לנדוק נדיקה גמורה בכל התדרים, ע"ל תרומת הדשן [סימן קלג], ואפילו נדק כיום בחורין ונסדקין נר"ך לתור ולנדוק כלילה, כמו שכתוב ריש סימן זה, מיהו אם נדק אכסדרה לאור החמה יאל, וכן משמע בנ"י סימן תל"ו [ד"ה השוה בית מחציתו בחוק] בשם התוספות [שם ה, ב ד"ה המשכיר]. ומכל מקום נר"ך לנדוק על כל פנים חדר אחד כלילה, שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה. כ"א צריך ל"כבד. ללא מנדיק שסיר כלל כיבוד (מדרכי שם). ולכן נהגו לטעול נזיזת ולכבד: כ"ב שנותנים בהם. ומי שאין דרכו כן, אין נר"ך נדיקה (דרכי משה סוף הסימן):

דעבד נדיקה כל שהוא באור ארבעה עשר סגי אחר הכיבוד. מכל מקום הרי כתב [שם רמז תקלח] עוד טעם אחר משום שמה יתכח נגומא, וא"כ כמה יאלו התדרים מחובת הנדיקה, לכן נר"ך לנדוק נדיקה גמורה בכל התדרים, ע"ל תרומת הדשן [סימן קלג], ואפילו נדק כיום בחורין ונסדקין נר"ך לתור ולנדוק כלילה, כמו שכתוב ריש סימן זה, מיהו אם נדק אכסדרה לאור החמה יאל, וכן משמע בנ"י סימן תל"ו [ד"ה השוה בית מחציתו בחוק] בשם התוספות [שם ה, ב ד"ה המשכיר]. ומכל מקום נר"ך לנדוק על כל פנים חדר אחד כלילה, שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה. כ"א צריך ל"כבד. ללא מנדיק שסיר כלל כיבוד (מדרכי שם). ולכן נהגו לטעול נזיזת ולכבד: כ"ב שנותנים בהם. ומי שאין דרכו כן, אין נר"ך נדיקה (דרכי משה סוף הסימן):

דעבד נדיקה כל שהוא באור ארבעה עשר סגי אחר הכיבוד. מכל מקום הרי כתב [שם רמז תקלח] עוד טעם אחר משום שמה יתכח נגומא, וא"כ כמה יאלו התדרים מחובת הנדיקה, לכן נר"ך לנדוק נדיקה גמורה בכל התדרים, ע"ל תרומת הדשן [סימן קלג], ואפילו נדק כיום בחורין ונסדקין נר"ך לתור ולנדוק כלילה, כמו שכתוב ריש סימן זה, מיהו אם נדק אכסדרה לאור החמה יאל, וכן משמע בנ"י סימן תל"ו [ד"ה השוה בית מחציתו בחוק] בשם התוספות [שם ה, ב ד"ה המשכיר]. ומכל מקום נר"ך לנדוק על כל פנים חדר אחד כלילה, שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה. כ"א צריך ל"כבד. ללא מנדיק שסיר כלל כיבוד (מדרכי שם). ולכן נהגו לטעול נזיזת ולכבד: כ"ב שנותנים בהם. ומי שאין דרכו כן, אין נר"ך נדיקה (דרכי משה סוף הסימן):

דעבד נדיקה כל שהוא באור ארבעה עשר סגי אחר הכיבוד. מכל מקום הרי כתב [שם רמז תקלח] עוד טעם אחר משום שמה יתכח נגומא, וא"כ כמה יאלו התדרים מחובת הנדיקה, לכן נר"ך לנדוק נדיקה גמורה בכל התדרים, ע"ל תרומת הדשן [סימן קלג], ואפילו נדק כיום בחורין ונסדקין נר"ך לתור ולנדוק כלילה, כמו שכתוב ריש סימן זה, מיהו אם נדק אכסדרה לאור החמה יאל, וכן משמע בנ"י סימן תל"ו [ד"ה השוה בית מחציתו בחוק] בשם התוספות [שם ה, ב ד"ה המשכיר]. ומכל מקום נר"ך לנדוק על כל פנים חדר אחד כלילה, שלא לחלק בין נדיקה לנדיקה. כ"א צריך ל"כבד. ללא מנדיק שסיר כלל כיבוד (מדרכי שם). ולכן נהגו לטעול נזיזת ולכבד: כ"ב שנותנים בהם. ומי שאין דרכו כן, אין נר"ך נדיקה (דרכי משה סוף הסימן):

תל"ד א אחר הבריקה. והוא הדין בשעת הנדיקה יניע החמץ שרובה לאכול (ב"ח ריש הסימן). והשולט אין מלניעים אלא החמץ שמואלין בשעת נדיקה, אבל שאר החמץ מוליכין אנה ואנה, ולא שפיר עבדי: ב יט"זנו עכבר. כתב הר"ן [פסחים ריש ה, א] נר"ך לנטל פסח אחרת, שהרי חמץ זה שגררה העכבר מתוך הבית עדיין לא נתבטל, ע"כ. ולי נראה דלפי מה שכתב הטור שלא יאמר כל חמירא דאיתא כהדין ביתא, אלא ברשותי, כדי לנטול אף

תל"ד א אחר הבריקה. והוא הדין בשעת הנדיקה יניע החמץ שרובה לאכול (ב"ח ריש הסימן). והשולט אין מלניעים אלא החמץ שמואלין בשעת נדיקה, אבל שאר החמץ מוליכין אנה ואנה, ולא שפיר עבדי: ב יט"זנו עכבר. כתב הר"ן [פסחים ריש ה, א] נר"ך לנטל פסח אחרת, שהרי חמץ זה שגררה העכבר מתוך הבית עדיין לא נתבטל, ע"כ. ולי נראה דלפי מה שכתב הטור שלא יאמר כל חמירא דאיתא כהדין ביתא, אלא ברשותי, כדי לנטול אף

תל"ד א אחר הבריקה. והוא הדין בשעת הנדיקה יניע החמץ שרובה לאכול (ב"ח ריש הסימן). והשולט אין מלניעים אלא החמץ שמואלין בשעת נדיקה, אבל שאר החמץ מוליכין אנה ואנה, ולא שפיר עבדי: ב יט"זנו עכבר. כתב הר"ן [פסחים ריש ה, א] נר"ך לנטל פסח אחרת, שהרי חמץ זה שגררה העכבר מתוך הבית עדיין לא נתבטל, ע"כ. ולי נראה דלפי מה שכתב הטור שלא יאמר כל חמירא דאיתא כהדין ביתא, אלא ברשותי, כדי לנטול אף

תל"ד א אחר הבריקה. והוא הדין בשעת הנדיקה יניע החמץ שרובה לאכול (ב"ח ריש הסימן). והשולט אין מלניעים אלא החמץ שמואלין בשעת נדיקה, אבל שאר החמץ מוליכין אנה ואנה, ולא שפיר עבדי: ב יט"זנו עכבר. כתב הר"ן [פסחים ריש ה, א] נר"ך לנטל פסח אחרת, שהרי חמץ זה שגררה העכבר מתוך הבית עדיין לא נתבטל, ע"כ. ולי נראה דלפי מה שכתב הטור שלא יאמר כל חמירא דאיתא כהדין ביתא, אלא ברשותי, כדי לנטול אף

הנר ולא כנר של חלב ולא של שמן אלא כנר של שעה. (תגה והוא יחידי אבל ב' נרות ביחד אפילו קלועים דינם כאבוקה) (מהרי"ל בשם אגודה):
 ג בודק כל המקומות שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה שפעמים אדם נכנס בהם ופתו בידו אבל אצרות יין שאין מסתפק מהם וכן מתכן ופיוצא בו אינם צריכים בדיקה: ד חורי הבית וזיוון הבולטים מהבתלים שאינם נבדחים הרבה ולא נמוכים הרבה צריכים בדיקה אבל הגבוהים שאין יד האדם מגעת שם והנמוכים פחות משלשה טפחים אינם צריכים בדיקה: ה נג היציע והמגדל שנגיהם משופעים ומפני כך אין נגיהן ראויים לשום תשמיש אינם צריכים בדיקה אפי' הם בתוך הבית: ו רפת של בקר אינו צריך בדיקה שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלהו וכן לול של תרנגולים אינו צריך בדיקה מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלהו וכן אמצעה של חצר אינו צריך בדיקה שאם היה שם חמץ העורבים ושאר עופות המצויים שם יאכלהו והני ביולי מספק חמץ אבל ודאי חמץ לא: הגה אבל לקמן סימן תמ"ה סעיף ג' מבואר דמותר להשליך חמץ במקום שהעופות מצויים כל שכן שאין צריך לבער משם אפילו חמץ ודאי עד לאחר זמן אסורו: ז תור שבין יהודי לחבירו כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטל בלבבו

ודיו שבין יהודי לערבים אינו צריך בדיקה כלל שמא יאמר כשמים הוא ערשה לי ונמצא כא לידי סכנה: ח סתל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל אפילו אינו נבדח שלשה טפחים כדי הפישת הכלב אין צריך לבדוק תחתיו כיון שיש בו סכנת עקרב שמצויים בגלים הישישן שמא אחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק במצוה יחפש אתר מהם שנאבד לו ויבא לידי סכנה והני כלי בסתם אבל בידוע שיש תחתיו חמץ אם אין עליו נובה שלשה טפחים צריך להוציאו משם כמרא וחצינא בענין שאין בו סכנה האם יש עליו נובה שלשה טפחים מבטלו בלבבו ודיו: ט מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא כולו חזרין ומסדרין שורות אחרות על התחתונות עד הקורה אי"צ לבדוק אלא שהיה העליונה האחרת למטה ממנה דהיינו שורה על פני רוחב המרתף ולא על כל שטח המרתף אלא עליונה הרוחה את הקורה ואת הפתח והאחרת למטה ממנה: י בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה מפני שהתינוקות מכניסים בהם חמץ: יא המבדק חדרו כ"ג בניסן ומבין לבדוק החמץ ולבקר תזהר שלא להכניס שם עוד חמץ אע"פ כן צריך לבדוק כליל י"ד: הגה וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה (מרדכי ריש פסחים) והכיסים או בתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכים בדיקה (מהרי"ו):

דעת תורה

לבודק כנגדו], ומלאחי זכחני כד"ק דכיוני צטוכות שהי צומנים הקודמים, אבל צומנינו שהוא זך וזק יש להקל.

סעיף ב': אלא לאור הנר. מלאחי זכחני כד"ק דנכי דאין בודקין אלא לאור כנר, כיוני מחשש חורין וסדקין, אבל כל שאין חשש זה קיל, ולכן בדיקה חיבות ומטלטלין שכשמכפכין אותן מחנער הכל מהם וכן בתי ידים וכדומה וכן אם מכבדים חדרים שידוע שלא נשאר עוד חשש חורין באומדנא צרורה דמי למקום שאין מכניסין בו חמץ וסגי אח"כ צנר כל דכו ואין חיוב בחיפוש היטב עכ"ד. ועמש"ל עה"ג ס"ח א
סעיף ו': אבל לקמן וכו' מבואר דמותר. ש"ן מג"ח סק"י [מ"ש צ"ח דלקמן מיירי בחצר שרבים משתחפים כי והוי בחצר של כפקר וכו', אבל בחצר שלי אם הי ודאי חמץ לריך בדיקה וכו'], ועי' צ"ח סוסי חמ"ה וצחק יעקב שם שדחו זאת, [דשחפין חייבין כמו אדם אי ע"ש], ועמש"ל סעיף ו' עה"ג עוד צ"ח.

סעיף ח': סכנת עקרב. עמג"ח סק"ג [דצמקום שמצויים נחשים אפשר ולריך לבדוק, ולא כדי החקא כ"כ, וכמ"ש סי' ק"ד סעיף ג'], ועחוס' כ"מ מ"ב א. ד"ה שאין וכו', מ"ש מהל דכנר צפי נחש,

[יע"ש צ"ח"ל וא"ת וכלל פטור לבדוק חיר מפני סכנת עקרב, י"ל וכו', אי נמי ככל שיש שם חמץ צודאי אינו פטור משום חשש עקרב, דכא מיצט"ל בפסחים (דף י') כנר צפי נחש לריך חנר לכזיאו או לא עכ"ל], אבל החס כ"י סכנה כיון דכו"י צפוי, משא"כ ככל, וכחוס' כזיאו רק ראי' דאף דליכא סכנה בצירור, אפי"ה מיצט"ל אי צפיק חנר, ומכ"ש צחש עקרב יע"ש וחצין.

סעיף י': בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה. עי' צ"ח סוסי חמ"ה שכתב דשוחפים חייבים לכל מילי כאדם א', ומכאן ראי' לדבריו, ועי' צחק יעקב שם [שהסכים להצ"ח, וכח דאין להקשות מדכתיב "לא יראה לך", ונמשע שוחפים, כדאיתא כ"ג בחולין קל"ו וכו', י"ל דכא כתיב "חשבתו שאור מצחיכם", דמשמע אפי' דשוחפין, ולך למטעי של הקדש ושל עכ"ה, כדאיתא בפסחים כ"ט]. ועמש"ל עה"ג שם [מכמ"ק צ"ח].

ועי' בספר חיד"ר למכריע"א סי' קל"ט שהאריך צ"ח והעלה דכשיש להם צחיפתית רק כזית כ"ן דבתי שיעור ליכא כל יראה א"כ ש"ס אי אינו עובר ע"ש, ולפי דבריו נמצא דצחיכ"ג אף שהתינוקות מכניסין שם חמץ, מ"מ ליכא שיעור כזית לכאריא,

הלכות פסח סימן תלב תלג

(ג) שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבריקה¹ (ו) וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור (ד) כל הבריקה² כדי שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ: **ב** יברכה אחת יכול לבדוק (ז) כמה בתים ואם בעל הבית רוצה (ח) יעמיד (ה) מבני ביתו אצלו (ט) בשעה שהוא מברך ויתפורז לבדוק איש איש במקומו (י) יעל (ו) סמך ברכה (יא) שבירך בעה"ב: הגה (ז) [ג] (יב) ונהגים להניח פתיח תמן במקום שימלאם הנוקד כדי שלא יהא נרכמו לנטלה (מהר"י צ"ח) (יג) ומיהו אם (ט) לא נתן לא עכנ דדעת כל אדם עם הברכה לנער אם נמלא. (כל ז):

תלג דיני בדיקת החמץ. ובו י"א סעיפים:

א הבריקה צריך שתהיה (ה) (ב) [א] לאור הנר ולא לאור הלבנה

שערי תשובה

מהר"י רובנשטרן סי' ה' שכתב לפרש דקיים הבריקה ר"ל היעול ולכן אינו מברך (וע"ש ששואל העמיק ל' הט"ו ממש ולא הזכיר שמו עליהם והגאון המשיך שם ליה כנראה שעדיין לא נחפשו אז ספר הט"ו. וכן מ"ש השואל על סי' תמ"ז הוא לקום מהט"ו וכמנע כאלו מפי עלמו אמרם ושרי ליה מאריה: [ג] ונהגים. ענה"ט ועיין מח"צ בשם שו"ת זרע אמת שהמניח פתיח נכון לדקק שהיו קטנים פחות מכח וספי' חל"ט כתב בשמו שהיה מלקט פתיחים וקודם שדק כל החדרים וגם לא יטל הרגיש שספר אחד מהפתיחים שקיץ א"ל לחזור ולבדוק כל החדרים וינטל ע"ש:

[ה] לאור הנר. ענה"ט ובהל"ט סי' קס"ב דעתו שיכול לבדוק בליל י"ג ובסימן קצ"ד כתב דמי שאין לו רק אכסדרה ללאורה נדקה ונדק בליל י"ג וינך ועיין בענין אכסדרה נמ"א ות"י ופשוט מ"ה ח"ג סי' נ"ה ע"ש:

סגי נגשים ובעתים: אצל לא בשפחה כנענית. ח"י: (ז) ונהגים. והנהגים להניח יחירו שלא ייחור אלא חמץ קשה שלא יפרר ובמקום המשומר מפני התינוקות והעכברים: (ט) לא נתן. וכן ראוי לנהוג לכתחלה דחיישין שמא ייחשו צמקום שלא ימלא הנוקד ט"ו. והאר"י ז"ל כתב מנהג זה ויחש י' פתיחים והוא ע"פ סוד גדול. גם הסי' מיישב ומקיים שלא לנטל מנהג של ישראל וט"ו בשם תמים דעים כתב דמנהג נשים הוא ומהר"י כתב טעם למנהג וכן סי' נתן טעם לדבר ע"ש:

(ה) לאור הנר. ובליל י"ד ואף אם דק יוס י"ג לאור הנר צריך לחזור ולבדוק ליל י"ד. אכן אם דק ליל י"ג ונזכר היעול שלא להכניס עוד חמץ א"ל לבדוק עוד ח"י ע"ש. והלבוש והב"ח כתב דאף אם דק ליל י"ג צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד. וסיים

משנה ברורה

(יא) שבירך בעה"ב. ואם לא שמעו ברכתו לכתחלה (ב) אין לשלחם לבדוק ומ"מ אם קשה לו לגמור הבריקה בעצמו (ט) יכול לבקש לאחר שייטעו ואותו י"ח י"צ לברך שכל הבריקה מצוה אחת היא וכבר בירך הבעה"ב (יב) ונהגים להניח. היינו חמץ קשה שלא יתפרר וגם במקום משומר מפני התינוקות והעכברים: (יג) ומיהו כו'. חולק ע"ז דאין כאן חשש ברכה לבטלה (י) וכן הוא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמא ימצא ואם לא ימצא אין בכך כלום והט"ו כתב עוד דהברכה קאי על מה שיבער למחר כדאי מה ששייר מאכילתו אלא שמהיום מתחיל ע"י הבריקה וכנ"ל בסיומן תל"א וכן הסכימו (י"א) אחרונים לדינא ועיין בח"י שכתב (יג) דמ"מ אין כדאי לבטל מנהג של ישראל ועיי"ש שנתן טעמים להמנהג וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה ושיניח י"ד פתיחים אכן יש ליתור הרבה שלא יאבד אחד מן הפתיחין³ ועיין בש"ת:

א (א) לאור הנר. ובליל י"ד שאז (ה) בני אדם מצויים בבתיהם ואור הנר יפה אז לבדיקה (ג) משא"כ ביום אין האור מנהיר ככלילה⁴ ותקנו הבריקה דוקא ע"י אור הנר שעל ידה יכול לבדוק גם בחורין וסדקין ואם הקדים ובדק יום י"ג לאור הנר (ג) צריך לחזור ולבדוק ליל

שער הציון

(ה) טעמו דהליכה כזו היא הפסק וברעת הפר"ח ועיין בחק יעקב בשם בית הלל: (ו) דבדיקת חמץ הוא דרבנן והימנוהו רבנן דרבנן: (ז) מ"א וחק יוסף ונהר שלום ומקור' ושי"א: (ח) ח"י וא"ר ומקור': (ט) ע"ש והסכים עמו החק יוסף ודלא כח"י וכעין זה כתב ג"ר רמ"א: (י) הגר"י וכ"מ מהגר"א: (יא) הגר"א והעמיק ג"כ הח"א וכן הביא הח"י בשם הראב"ד ולדעת הט"ו יותר טוב לכתחלה שלא להניח שמא (יב) ובפתיח תשובה הביא בשם עמק הלכה דכתיבם שהמנהג לכבוד ולנקות הבית מכל חשש חמץ קודם ליל י"ד יש למנהג זה יסוד מדינא עיי"ש (א) גמרא: (ב) רש"י ור"ן בשם הירושלמי: (ג) אחרונים:

איש מצליח

1. ולכתחילה אין לדבר או אפילו לצורך הבריקה (כה"ח אות טז): 2. ולדעת כמה מהגאונים (הובאו בחזו"ע עמ' מה) יש להחמיר בזה מדינא משום הפסק. ונכון לחוש לדבריהם לכתחילה. ועיין בכה"ח (אות יט): 3. ונכון להחמיר שלא לדבר עד שיאמר גם את הביטול של הלילה (כה"ח אות טא): 4. וכן עיקר. ואפילו התנות מרוחקת א"צ לחזור ולברך, שהכל מצוה אחת. ואם אין התנות שלו, יכין בברכה שמברך בביתו שלא לפטור את התנות, ויחזור ויברך על בדיקתה. ועיין מ"ש בסוף הספר: 5. וי"א שעל בעה"ב לברך (ע' בהערות איש מצליח שבסוף המשניב ח"ו סי' תקפ"ט קט"ה), ולצאת מידי מחלוקת נכון שיברך בעה"ב ויבדוק מעט אחר הברכה, הערות: 1) עיין מ"ב סי' ח' סי"ק ל"ג ול"ד לענין טליח אם הליכה היא הפסק:

ונסדרו בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא כולו וחזורין ומסדרין שורות אחרות על התחתונות עד הקורה א"צ לבדוק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה דהיינו שורה על פני הרחוב של המרתף ולא על כל שפת המרתף אלא עליונה הרואה את הקורה ואת הפתח ואחרת למטה ממנה והיינו כשפותח הפתח השורה העליונה ושתחתיה דבאלו השתים רגילים להשתמש יין לסעודה ויש בהם חשש חמץ ולא יותר: **יב** בתי כנסיות ובתי מדרשות וודאי התנוקות מכניסין בהם חמץ כל השנה ומקרי מקומות שמכניסין בהם חמץ וחייב השמש לבדוק כדון אור לארבעה עשר ובכרכה ויבדוק כל המחבואים ובכל התיבות והשמענדרים ואם לא בדק בלילה יכול לבדוק ביום לאור החמה כי יש בהם ריבוי חלונות והוא כאכסדרה שאורה רב (ח"י סק"ג) ונלע"ד דלהתום שכתבו ריש פסחים לחד תירוצא דלכן הצריכו בדיקה כדי שלא יעבור בכל יראה א"צ ברכה לבדיקת בה"כ ובה"ס"ד שהרי אין להם בעלים מיוחדים מי שיעבור בכל יראה והוי לענין זה כבית של הפקר ואין לומר דהניזכר או השמש יעבור בכ"י דהא יכול לומר איסורא לא ניחא לי דליקני כדאמרינן בגמ' (נ"מ ל"ז): והחמץ הנמצא הוא הפקר גמור ולכל הדעות פשיטא שלא על כיוצא בזה היתה תקנת חכמים בבדיקה ולכן נ"ל שהשמש לא יברך אלא בודק בלא ברכה וגם כל חמירא א"צ לומר דהחמץ הזה א"צ ביטול ולא מהני ליה ביטול כיון שאינו שלו (כנלע"ד):

יג כתבו המור והש"ע סעיף י"א המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו ונוהר שלא להכניס שם עוד חמץ אעפ"כ צריך לבדוק בליל י"ד עכ"ל וזהו כמ"ש בסוף סי' הקודם דאעפ"כ שכבר בדקו כמו שהמנהג אצלינו מ"מ חייבין בעיקר בדיקה שתקנו אור לארבעה עשר וכתבו דצריך בלילה לבדוק היטב ולא רק לצאת ידי חובת בדיקה משום דע"י כיבוד לא נתבערו מה שבנוטות וצריך עתה לבדוק באור הנר בנוטות ובחורין ומדקין (מנ"א סק"ד) וזה לא שייך אצלינו שבודקין יפה יפה קודם הפסח ויש מי שאומר דווקא כשבדק ביום י"ג אבל כשבדק ליל י"ג א"צ לבדוק עוד בליל י"ד (ח"י סק"ג) ותמיהני דכיון דלא עשה כתקון חכמים וודאי אינו מועיל ומחוייב לבדוק בליל י"ד אם לא שבדק בליל י"ג בכרכה דאו וודאי אינו יכול לברך עוד ולא עשה מצוה מן המוכתר (ואולי כן הוא כוונת הס"י):

יד וכתב רבינו הרמ"א דכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה עכ"ל משום דאין נבדקין יפה בלא כיבוד ומטעם זה נהגו ליקח לבדיקת חמץ נוצות כדי לכבד (מנ"א סק"ה) ואצלינו שרוחצין ונוררין עדיף יותר מכיבוד והכיסים או בתי"ד של בנדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכים בדיקה בלילה ולמחרת ולנערם יפה יפה ואר

בחורין ואוכלין ועוד ראנו רגילין לכבד החצר ועוד רעד הפסח ברוב השנים עדיין אצלינו זמן החורף ואין מצוי כלל שימצא חמץ בחצרות שאין אוכלין בחצר מפני הקור:

טו חור שבין יהודי לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ודיו אבל ביטול צריך דשמא נתגלגל שם מעט חמץ ושבינו לבין אינו יהודי א"צ בדיקה כלל דשמא יאמר הא"י שהוא עושה לו כשפים ויבא לידי סכנה ולכן די בביטול ואע"ג דשלוחי מצוה אין נווקין היכא דשכיח הויקא שאני (ח'): ואין סומכין על הנם ומ"מ בוודאי חמץ צריך להוציאו ביום (ט"ז סק"ו) וכמדומה שהאידנא חייב לבדוק דבימינו לא יאמרו הא"י שעושה כשפים ויודעים שעוסק בדתו:

טז כותל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל אפילו אינו גבוה ג' טפחים והכלב יכול לחפש שם מ"מ א"צ בדיקה תחתיו כיון שיש בוה סכנת עקרב וזהו במדינות החמים שלהם ואצלינו ליכא סכנה זו וחייב לבדוק ובמקום שנחשים מצוים ולא עקרבים ג"כ חייב לבדוק (מנ"א סק"ג) מפני שאין בנחש סכנה כמו בעקרב והא דחיישינן לסכנה אע"ג דשלוחי מצוה אינן נווקין ולא דמי להדין הקודם דשכיח הויקא דזהו כאדם ולא בעקרב דעקרב. לא מיקרי שכיח הויקא אמנם בכאן חיישינן שמא מכבר אבדה לו מחט במקום הזה ואחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק עוד במצוה יחפש אחרי המחט ואז ישכנו העקרב ויבא לידי סכנה

ואין זה רק לענין ספק חמץ אבל כשיש וודאי ו אם אין עליו גובה ג' טפחים מחוייב להוציאו ע"י ג' ו החצינא באופן שלא יבא לידי סכנה ואם יש עליו גובה ג' טפחים מבטלו בלבו ודיו דהוי כמבוער ויש מי שאומר דגם כספק חייב לבער אלא שאין החיוב לאור הנר ובדיקה בדקדוק (נ"ח) אלא יבדוק לאור היום כל מה שיכול ובוודאי צריך בדיקה בלילה ולאור הנר והכל ע"י מרא וחצינא (כ"מ כמנ"א סק"ג) וכן מבואר מלשון רש"י (ח' ד"ה דנסל) שכתב אין מחייבין אותו לבדוק גל אבנים אלא למראית עין ולא להכניס ידו בניניהן עכ"ל דמבואר דלא מיפטר בלא בדיקה כלל: ו אם עובר על כל יראה כשנפל הגל על החמץ ולא ביטלו אם אין עליו ג' טפחים פשיטא שעובר אמנם ביש עליו ג"מ י"א שאינו עובר דהוי כמבוער וי"א דכיון שיכול לייטלו ע"י מרא וחצינא אינו כמבוער ועובר בכל יראה ולפ"ז אם לא ביטלו עד אחר זמן איסורו דאו אינו יכול לבטל חייב לפקח הגל לבערו ופשוט הוא שאם נפל עליו גל גדול שאין בידו לפקחו שאינו עובר דלא קרינא ביה שלך (מנ"א סק"ו) ולכן י"א דבכה"ג אם נמצא לאחר הפסח מותר לאכול וצ"ע (עמ"א ט"ז ו"י סק"ב וט"ז סק"ח):

יז מרתף של יין שמסתפקין ממנו לצורך סעודה